

اخلاص

کلیدواژه: پیامبر، اخلاص، مومن.

پرسش: برای اینکه جزء بندگان **مخلص** خدا باشیم، و اعمالمان به دور از هرگونه **شرک** و **ریا** باشد چه کار باید بکنیم؟

پاسخ:

فهرست مندرجات

- ۱ - مقدمه
- ۲ - دیدگاه فیض کاشانی
- ۳ - آثار اخلاص
- ۴ - راه‌های نزدیک شدن به اخلاص
 - ۴.۱ - توجه به ارزش‌ها
 - ۴.۲ - تفکر در آفرینش
 - ۴.۳ - توجه به صفات خدا
 - ۴.۴ - توجه به نعمت‌ها
 - ۴.۵ - توجه به سود قطعی
 - ۴.۶ - توجه به ناتوانی مخلوقات
 - ۴.۷ - عبرت از دیگران
 - ۴.۸ - تفکر و اندیشه در عاقبت ریا
- ۵ - منابع برای مطالعه بیشتر
- ۶ - پانویس
- ۷ - منبع

مقدمه

کلام خود را آغاز می‌کنیم با فرمایشی از پیامبر رحمت و **معرفت حضرت محمد (صلی‌الله‌علیه‌و آله)** که فرمود: **بِالْإِخْلَاصِ تَتَفَاضَلُ مَرَاتِبُ الْمُؤْمِنِينَ**؛ تفاوت مقامات مؤمنین بستگی به درجه اخلاص آنان دارد. [۱]

پس از نقل این کلام نورانی لازم می‌دانم نکاتی را جهت تبیین ابعاد مختلف بحث بیان کنم.

دیدگاه فیض کاشانی

حقیقت اخلاص آن است که **نیت انسان** از هرگونه **شرک خفی** و **جلی پاک** باشد. و هیچ انگیزه‌ای جز انگیزه الهی بر آن **حاکم** نگردد. [۲] البته لازم به ذکر است که اخلاص دارای درجه و مراتب است که رسیدن به درجات عالی آن با ریاضت و **مبارزه با نفس** شدید حاصل می‌شود. **انسان** سال‌های متمادی باید تلاش کند، تمرین کند از ریا و علل و عوامل تشویق کنند و تحریک کنند به سوی ریا اجتناب کند تا عملش تنها بخاطر **خداوند** و **عشق** به او باشد نه به **امید** رسیدن به **نعمت‌های بهشتی** و یادوری از عذاب خوفناک **جهنم** و این همان فرمایش **امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام)** است که فرمودند: **من خدا را می‌پرستم چون او را شایسته پرستش یافتم نه بخاطر خوف از جهنم و امید به رسیدن به بهشت.**

آثار اخلاص

از آنجا که اخلاص گرانبهاترین گوهری است که در خزانه **قلب** و روح انسان پیدا می‌شود، آثار فوق‌العاده مهمی نیز دارد که در روایات اسلامی با تعبیرات کوتاه و بسیار پرمعنا به آن اشاره شده است. در حدیث معروفی از رسول خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله) می‌خوانیم: **ما اخلص عبد لله عز و جل اربعین صباحاً الا جرت ینابیع الحکمه من قلبه علی لسانه؛ هیچ بنده‌ای از بندگان خدا چهل روز اخلاص را پیشه خود نمی‌سازد مگر اینکه چشمه‌های حکمت و دانش از قلبش بر زبانش جاری می‌شود.** [۳] در حدیث دیگری از **امام علی (علیه‌السلام)** می‌خوانیم: **«عند تحقّق الاخلاص تستتیر البصائر؛»** [۴] به هنگام تحقّق اخلاص، **چشم بصیرت** انسان نورانی می‌شود.»

راه‌های نزدیک شدن به اخلاص

گوشه‌ای از راه‌های نزدیک شدن به اخلاص در **نیت** و **عمل**، از این قرار است:

← توجه به ارزش‌ها

کسانی که جنس خود را ارزان می‌فروشند، یا جنسی را نمی‌شناسند که آهن است یا طلا، یا مشتری را نمی‌شناسند که چه مقامی دارد، و یا قیمت بازار را نمی‌دانند.

قرآن، برای اینکه انسان، خود و اعمالش را بپهوده تباه نسازد. در هر سه زمینه راهنمایی کرده است.

اما جنس: قرآن، انسان را **خلیفه خدا** و عصاره **خلقت** و **هدف آفرینش** می‌داند که ارزش والایی دارد و مشترک این جنس را خودش معرفی می‌کند که او بهترین خریدار است و قیمت کالا را هم **بهشت** قرار داده است که عالی‌ترین شادکامی‌ها از آن موجود است، و لذا اگر انسان به این سه ارزش توجه داشته باشد **عبادات** خود که عالی‌ترین کالا است به غیر خدا نمی‌فروشد.

← تفکر در آفرینش

تفکر بیشتر در آفرینش، شناخت ما را به عظمت و **قدرت خدا** بیشتر می‌کند و در نتیجه، کارها را برای او انجام می‌دهیم و به اخلاص نزدیکتر می‌شویم.

← توجه به صفات خدا

اوصاف خدای متعال را دانستن و آنها را زمزمه کردن و در ذهن، زنده نگه داشتن، سبب توجه به او و قطع نظر از غیر او می‌گردد و انسان را خدایی می‌کند. مثلاً دقت و توجه به اساس و **اوصاف خدا** در دعای «**جوشن کبیر**» مفید است.

← توجه به نعمت‌ها

شناخت نعمت‌های خداوند و توجه به آنها، انسان را شیفته خدا می‌سازد و دل را خانه **عشق الهی** می‌سازد و از همین رو، در دعاهای اسلامی و **مناجات معصومین (علیهم‌السلام)**، به بیان و یاد نعمت‌ها پرداخته شده است. **امام سجاد (علیه‌السلام)** در **دعای ابوحمزه ثمالی** به یکایک نعمت‌ها اشاره می‌کند و می‌فرماید: **خدایا! کوچکی بودم که بزرگم کردی؛ ذللی بودم که عزتم بخشیدی؛ گرسنه‌ای بودم که سیرم ساختی؛ گمراهی بودم که هدایتم کردی؛ بیمار بودم شفا می‌بخشیدی.** و نعمت‌های فراوان دیگر که ذکر آنها باعث توجه دل به خدا می‌شود.

← توجه به سود قطعی

آنانکه برای **دنیا** و غیر خدا تلاش می‌کنند، شاید به مقصود برسند و شاید هم نرسند. ولی کسانی که برای خدا و **آخرت** کار می‌کنند، سود و نتیجه کارشان قطعی است. قرآن می‌فرماید: «هر کسی در پی آخرت‌باشد و تلاش خود را برای آن قرار دهد در حالی که با ایمان باشد، چنین کسانی از تلاششان قدردانی می‌شود و به پاداش و آرزوی خود می‌رسند.»^[۵]

← توجه به ناتوانی مخلوقات

قدرت مطلق از آن خداست و همه کارها به دست اوست. بنابراین کسی غیر از **خدا** شایسته آن نیست که مورد توجه قرار گیرد و عبادت برای جلب نظر غیر خدا انجام شود.

← عبرت از دیگران

بسیاری از آنانکه توجه به غیر خدا کردند و در پی معبودهای پوشالی بودند، به سرنوشت شوم و دردناکی گرفتار شدند که توجه به سرگذشت عبرت‌آموز آنان، می‌تواند انسان را به اخلاص برساند و بی‌اعتباری غیر خدا را روشن کند.^[۶]

← تفکر و اندیشه در عاقبت ربا

اگر انسان اندیشه و فکر داشته باشد از عاقبت عدم اخلاص و انجام کارها به قصد **ربا**، آرام آرام ربا را کنار می‌گذارد و به اخلاص نزدیک می‌شود. اگر انسان [فکر و تفکر کند در این حدیث شریف که **امام صادق (علیه‌السلام)** فرمودند: «کلّ رباؤ شرک اّنه من عمل للناس کان ثوابه للنّاس و من عمل لله کان ثوابه علی الله؛^[۷] هر ربایی **شرک** است، هر کسی برای مردم عمل کند پاداش او بر مردم است، و هر کس برای خدا عمل کند ثوابش بر خداست. هرگز عملش را برای غیر خدا انجام نمی‌دهد چون می‌داند که قدرت مطلق خداست و غیر او اعتباری ندارد.»^[۸]

منابع برای مطالعه بیشتر

۱. **مجدتقی مصباح بزدی**، به سوی **خودسازی**، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، ۱۳۸۰.
۲. دکتر **مجدحسین آموزگار**، **اسلام و تزکیه نفس**، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان، ۱۳۸۱.
۳. **ناصر مکارم شیرازی**، اخلاق در قرآن، انتشارات مدرسه امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب، ج ۱، ۱۳۷۷.
۴. **غررالاحکم**، ج ۲، ص ۵۲.

پانویس

- ↑ **مجددی ری شهری**، **مجدد**، میزان‌الحکمه، ج ۱، ص ۷۵۴، ماده **خلص**.^[۱]
- ↑ **فیض کاشانی**، **محسن**، **المحجّه البیضاء**، انتشارات مکتبه الصدوق، ۱۳۴۲، ج ۸، ص ۱۲۸.^[۲]
- ↑ **مجلسی**، **مجدد باقر**، **بحارالانوار**، ج ۶۷، ص ۲۴۹.^[۳]
- ↑ **تمیمی آمدی**، **عبد الواحد**، **غررالاحکم**، ج ۲، ص ۱۴، شماره ۶۸.^[۴]
- ↑ **اسراء(۱۷)آیه ۱۸**.^[۵]
- ↑ **محسن قرآنی**، **پرتوی از اسرار نماز**، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۶۹، ص ۱۲۶-۱۳۱.
- ↑ **کلینی**، **مجدد بن یعقوب**، **اصول کافی**، ج ۲، ص ۲۹۳.^[۶]
- ↑ **ناصر مکارم شیرازی**، **اخلاق در قرآن**، انتشارات مدرسه امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب، ج ۱، ۱۳۷۷، ص ۲۸۸.^[۷]

منبع

سایت اندیشه قم

رده‌های این صفحه : **فضائل اخلاقی** | **اخلاص**